

Biskop Atle Sommerfeldt:

Preken Borg 50 år jubileumsgudstjeneste

Øvre Romerike prosti

”Tilgi oss vår skyld”

Jessheim kirke – 20.oktober 2019 – 19.s.i treenighetstiden

1 Sam 3,1-11 // 1 Kor 9,19-23 // Luk 9,57-62

Den siste uken er fortellingen om Sonja Wigert blitt allment kjent gjennom filmen «Spionen». Sonja Wigert var en av Nordens største og mest feirede filmstjerner ved inngangen til den nazistiske okkupasjonen av Norge. Hun ble vervet som spion av svenske myndigheter med oppdrag å avsløre nazi-Tysklands planer overfor Sverige. Metoden hennes var å etablere et intimt fortrolighetsforhold til nazi-okkupantenes leder, Josef Terboven. For folk flest i samtiden må hun ha blitt sett på som en kollaboratør og det som verre var. Det kan man forstå. Men vanskeligere er det for meg å forstå hvorfor dette omdømmet heftet ved henne livet ut. Hun var langt mer og noe helt annet enn det folk så. Hvordan var det mulig at sannheten om hennes handlinger ikke gjorde henne til en helt, men medførte hennes livslange skam? Skammen lå hos de som fordømte og ekskluderte når vi i dag hører denne fortellingen, ikke hos Sonja Wigert.

I avsnittet vi hørte fra Paulus sitt brev til korinterne aner vi snakket som har vært om Paulus i alle kretser. I de jødiske delene av forsamlingen ble han tydeligvis beskyldt for ikke å være jødisk nok, og i de greske miljøene for å være alt for streng i møte med en overentusiastisk åndelighet og utsvevende livsstil. Paulus bekrefter at han tilpasser seg ulike miljøer. «For alle er jeg blitt alt, for på alle mulige måter å frelse (eller vinne) noen». Dette kan han gjøre fordi han er frigjort av Kristus til ikke å være underlagt noen spesiell gruppe. Det er den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus som er sentrum og orienteringspunktet for alt han gjør, og all hans undervisning og forkynnelse. Da får folk si hva de vil når han opptrer uavhengig av hva folk flest i forsamlingen måtte mene og tro. Paulus skammer seg ikke over evangeliet.

For Paulus begynte vandringen med Jesus utenfor Damaskus. Fortellingen vi hørte fra Lukasevangeliet innleder Jesu vandring fra Galilea til Jerusalem. Han har nettopp blitt avvist i Samaria fordi han er på vei til Jerusalem, et religiøst senter de ikke anerkjente. Jesus var for mye jøde for dem. Vi vet jo at Jerusalem skulle få en helt annen betydning enn å være en kultisk hovedstad og møteplassen mellom Gud og menneske. Jesu vandring opp til Jerusalem er vandringen opp til hendelsene som åpner himmelen og Guds rike for alle folkeslag til alle tider gjennom Jesu lidelse, død og oppstandelse. Jerusalem blir veien til et fellesskap med Gud som ikke er bundet verken til jøder eller samaritanernes tempel, men til Jesus Kristus. Jerusalem ble ikke sluttpunktet for vandringen, men utgangspunktet for en vandring til jordens ender.

Å vandre med Jesus i dag er å ha tillit til at han viser oss Gud og ledsager mennesker i deres lidelse og nød, kjemper med oss mot ondskap og lar oss få del i hans seier over døden. Dette er den altoverskyggende virkeligheten som hele Skriften og hele

livet skal sees i lys av. Ikke noe skal distrahere fra at Gud i Jesus Kristus har vist oss hvordan Gud er, hva Gud har gjort for oss og hva Gud vil med våre liv. «Du skal elske Herren din Gud av hele ditt hjerte og av all din kraft, og din neste som deg selv», er kjernen alt liv og all religiøsitet skal orienteres ut fra og måles på.

Jesu skarpe ord i avsnittet vi hørte lest til mennesker som vil følge ham på veien til Jerusalem, er ikke behagelig for noen av oss. I kirkens historie er det en tradisjon helt tilbake til oldkirken som tar Jesus på ordet. Vandringsen med Jesus og «å elske Gud av hele sitt hjerte» betyr å forlate alt som binder oss til menneskelige relasjoner og tradisjoner og forpliktelser. Det var denne impulsen som gjorde at rikmannssønnene Paulus av Theben og Antonius i Egypt i andre halvdel av 200-tallet solgte alt de eide og bosatte seg som eneboere i den egyptiske ørken. Men eneboerlivet ble brutt opp av at andre bosatte seg rundt Antonius og etter hvert også der hvor Paulus hadde levd. Slik startet den kristne kirkes klostertradisjon. Men begge to opprettholdt også relasjonen til kirken og hennes ledelse: Paulus ønsket å bli begravd i Alexandriabiskopens kappe, Antonius sørget for at det skjedde og biskop Athanasius av Alexandra skrev Antonius sin biografi i 356, rett etter hans død. Selv eneboerne levde ikke alene.

De siste 50 årene har det skjedd en klostervekkelse i Egypt og budskapet om den radikale etterfølgelse er levende i en kirke som igjen lever under trykk fra folk og myndigheter. I vår egen kultur kan en slik bevegelse godt oppstå dersom noen finner at trykket fra prestasjonskulturen, forbrukersamfunnet og kulden i møte med fortvilede mennesker på flukt blir for krevende å leve i. Ikke minst i Norge finnes det ødemark som eneboere kan bosette seg og overleve i, med rikelig tilgang på mat som. Det er mulig, og neppe mindre realistisk enn det var for Antonius og Paulus av Theben. I langt mindre konsekvente varianter kan vi gjenkjenne denne mentaliteten i ulike bevegelser også i vår kirke.

Men er dette den eneste etterfølgelse Jesus kan akseptere? Buddet med alle relasjoner - nære og fjerne - til et liv i huler og ødemark der fugler og rever finner sitt bosted og der alle former for forpliktelse til familien er brutt?

Det er dette spørsmålet som er den eksistensielle innerside i Martin Luthers kamp med å finne ut av hva som er etterfølgelsens krav. Det svaret han ble gitt ga vandringsen med Gud på veien til død og evig liv et annet fokus enn eneboerne og klostrenes. Luther gjeninnførte at alt handler om at det er Jesus Kristus som er sentrum. Det finnes ingen annen vei til livsfellesskap med Den treenige Gud enn gjennom Jesus og det han gjorde for oss. Det gjorde tillit til Guds kjærlighet og nåde til livets grunnlag, ikke prestasjoner og religiøs askese. Dåpen er den døptes synlige tegn på at Gud skjenker mennesket sin nåde og deltar i menneskets kamp mot nød og ødeleggelse.

Å hvile i dåpens nåde frigjør til at nestekjærlighetens handlinger for mennesker og skaperverk blir kjernen i kjærligheten til Gud. Fokuset er ikke å isolere seg fra alminnelige hverdager i arbeid og fritid, men å leve nestekjærlighetens liv i den hverdagen alle har. Der møter vi hele tiden andre mennesker som er vår neste.

Hos Jesus er dette hverdagslivet ikke begrenset til de nærmeste og de vi allikevel har forpliktelser overfor, som våre foreldre, ektefeller, barn eller de som tilhører vår egen sosiale gruppe. Budet om å elske sin neste er nettopp ikke begrenset til våre venner, men som det allerede sies i Moseloven: «Du skal elske den fremmede som deg selv». Så radikalt er det at også de som er utenfor det bekjennende fellesskapet, som den barmhjertige samaritan, kan være et forbilde for alle. Denne ubegrensede rekkevidden av kjærlighetsbudet er det lettere å forstå i vår tid enn i generasjonene foran oss. Dagens TV-aksjon viser det tydelig: Vi vet at våre liv er vevet sammen med andres liv og med hele skaperverkets tilstand. Nestekjærlighet kan ikke begrenses til dem vi kjenner og har nære relasjoner til.

Slik retter Jesus fokuset på andre mennesker og hvordan vi lever med dem. Det er i omtale og møte med andre mennesker Gudsrikets kjennetegn kommer til uttrykk. Da blir tilgivelsens nødvendighet krystallklar for alle som tør å se seg selv og sitt liv i øynene:

*Akk, vi må bøye oss i skam og si:
Rettferdigheten, Gud, den frykter vi!
Hvem er et menneske som ikke vet:
Vi trenger nåde og barmhjertighet!*

Jens Bjørneboes innsikt i diktet «Mea Culpa» er fortsatt gyldig, selv om vi i våre dager ikke liker ordet skam. Hos Bjørneboe er det et ord for smerten over å se seg selv som deltager i andres lidelse. Det er denne betydningen som gjør at «skam» i kirkens historie kan omtales som en nådegave og som Guds barmhjertighet løfter av oss i sin kjærlighet og nåde. Skamløshet i møte med vår svikt overfor andre mennesker og naturen frarøver oss også tilgivelsens bønn og nådens livgivende kraft til å håndtere hverdagene våre.

Dette er helt annerledes enn en skamkultur der vi påfører andre skam og ser flisen i deres øyne og ikke bjelken i våre egne. Det er en av kirken og kirkelige miljøers største skam at vi har påført andre skam for deres liv og deres virke. Det er mange «Sonja Wigerter» som urettmessig er påført skam og blitt utestengt med grunnlag i hva noen måtte mene er en riktig bedømmelse av deres adferd og meninger. Vår skamløshet i å påføre andre skam bringer oss til tilgivelsens nødvendighet.

Å følge Jesus er som Den norske kirke og Borg bispedømmes jubileumsvisjon sier det, å bidra til «Mer himmel på jord». Det er en bønn og et oppdrag som er hentet fra den bønningen Jesus lærte oss, «La ditt rike komme – la din vilje skje på jorden som i himmelen».

Guds rike er tilstede når Guds kjærlighet til menneskene viser seg blant oss og i vår omsorg for sårede mennesker og en såret jord.

Guds rike viser seg når vi møter sannhetens øyeblikk og anerkjenner vår egen andel i andres lidelse.

Guds rike viser seg når vi i tillitt til Guds nåde tør å be: «Tilgi oss vår skyld» - ordene Jesus selv ga oss for vår overlevelse og livskraft.

Også i denne gudstjenesten kan vi få smake at Guds rikes tilgivende livskraft rekkes oss i brødet og vinen, i den korsfestede og oppstandenes legeme og blod som styrker oss og holder oss oppe i en sann tro til det evige liv. Det er Guds rike midt i blant oss. Så stort et mysterium, så nært livet vi lever i hverdag og fest.